

Філософські науки

Ісакова О.І.

кандидат філософських наук, доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

м. Мелітополь, Україна

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ СИНЕРГЕТИКИ

Соціалізація особистості - одна з тих фундаментальних проблем соціально-гуманітарного пізнання, актуальність вивчення яких не зменшується з плином часу. Більш того, з урахуванням реалій сучасного суспільства, що знаходиться на етапі трансформації, необхідність розробки проблеми соціалізації лише посилюється. Це викликано висуванням нових вимог до особистості з боку суспільства, розмиванням і девальвацією системи традиційних цінностей, сформованого механізму соціалізації поколінь і порушенням наступності між ними.

Існує багато варіантів визначення соціалізації, але всі вони тяжіють до її розуміння як процесу, завдяки якому людина засвоює і навчається підкорятися соціальним нормам. Соціалізація індивіда здебільшого розглядається як процес входження його в світ конкретних соціальних зв'язків та інтеграції особистості в різні типи соціальних спільностей через культуру, цінності і норми, на основі яких формуються соціально значущі риси особистості. Особистість - індивід, який усвідомлює і реалізує свою індивідуальність суспільно. Людський індивід стає особистістю в спільній діяльності з собі подібними, у ході вбудовування в систему соціальних взаємодій. Такого роду вбудовування тягне соціальне опосередкування натуралістичних основ, яке називається соціалізацією. В найбільш широкому розумінні соціалізація може розглядатися як один з процесів самоорганізації суспільства, що представляє собою самовідтворення і

розвиток соціокультурної складової суспільства шляхом успадкування та перетворення соціокультурного досвіду людства [1, с. 56].

Цілком закономірно, що слідом за зміною умов соціалізації та форм соціальної поведінки особистості повинні змінитися і методи наукового пізнання цього феномену. Необхідна переорієнтація концептуальних підходів до проблеми соціалізації, зміна методів її наукового дослідження на філософсько-методологічному рівні.

Оновлення евристичних основ теорії соціалізації з філософської точки зору, має ґрунтуватися на інших, більш адекватних методологіях міждисциплінарності, наприклад, в рамках синергетичної методології. Синергетика може бути розглянута в якості однієї з сучасних ефективних міждисциплінарних програм соціально-гуманітарних досліджень. Саме в цій області знання проглядається один з факторів глибоких змін у методологічних засадах сучасної науки, в т. ч. філософському погляді на світ, в самому стилі наукового мислення. Завдяки міждисциплінарному характеру синергетика відкриває можливості для нового діалогу між природознавцями і гуманітаріями. Вона робить кроки в напрямку синтезу природничих і гуманітарних наук, у напрямі пошуків універсального знання. Глобальні проблеми сьогодення, насущні потреби суспільної практики стали основною причиною виходу науки на новий виток інтегративних пошуків, в основі яких міждисциплінарний діалог, логіка інтерпретацій і запозичень [2, с. 89].

Предмет синергетики - процес становлення нових властивостей та якостей; явища самоорганізації та нелінійні ефекти у складноорганізованих, відкритих, далеких від рівноваги системах і хаотичних середовищах. Сьогодні синергетика, тобто теорія систем, що самоорганізуються, стає однією з найважливіших парадигм постнекласичної науки. Вона формулює основи нового світорозуміння, орієнтуючись на пошук досить загальних закономірностей еволюції і самоорганізації природних, соціальних і когнітивних систем, аналізуючи сценарії їх розвитку, механізми виникнення структур різних типів, коеволюцію людини і природи, а також складних

соціальних систем . Синергетика як парадигма особливо цікава тим, що вона акцентує увагу на аспектах реальності, найбільш характерних для сучасної стадії прискорених соціальних змін: розупорядкованості, нестійкості, різноманітності, нерівноважності, нелінійних відносинах, у яких малий сигнал на вході може викликати який завгодно сильний відгук на виході [3, с. 145].

Синергетична парадигма з достатнім ступенем обґрунтованості може претендувати на ту методологічну установку, в рамках якої можливе об'єднання в одній інтегративній моделі як макродинамічних картин соціальних змін, так і уявлень про активність суб'єкта, його вплив на перебіг соціодинамічних процесів.

Синергетика, зрозуміло, не в праві претендувати на роль абсолютного інтерпретатора в соціально-гуманітарному знанні. Вона лише відкриває новий ракурс розгляду феномену людини, історичних і соціальних процесів. З позицій синергетики можливий свіжий погляд на вже давно відомі, але ті, що потребують переосмислення феномени людської культури. Філософське осмислення закономірностей нелінійних явищ дозволяє глибше розкрити і конкретизувати цілий ряд важливих аспектів сучасного соціалізаційного процесу [4, с. 205].

У сучасному суспільстві увага дослідників має зосереджуватися на процесах становлення соціальності. А, як відомо, саме процеси становлення перебувають у фокусі синергетики, що дозволяє представити соціалізацію у вигляді самоорганізуючої системи. Еволюція цієї системи містить у собі як детерміністичні, так і стохастичні елементи, являючи собою сполучення необхідності і випадковості (соціальної зв'язності та індивідуальної свободи). Її ускладнення у ході розвитку пов'язане з появою нових рівнів організації, при формуванні яких відбувається перебудова колишньої цілісності, поява нових керуючих параметрів. І в цій ситуації методологія синергетики дозволяє зафіксувати особливості зміни та становлення системної цілісності соціалізації.

Література

1. Астафьева О.Н. Синергетический подход к исследованию социокультурных процессов: возможности и пределы / О.Н.Астафьева. - М.: МГИФ, 2012. с. 295
2. Белинская Е.П. Социальная психология личности: учеб. пособие / Е.П.Белинская. М.: Аспект пресс, 2011. – с. 299
3. Пляхер Л.Е. Виртуальные состояния социума, или шансы и риски открытого общества в России / Л.Е.Бляхер. М.: Магистр, 1999. - 148 с.
4. Ранский В.П. Социальная синергетика и акмеология / В.П.Ранский, СПб.: Политехника, 2012. – с. 476
5. Суданов В.Г. Принципы синергетики и язык / В.Г.Буданов - М., Проспект 2014. - с. 340